

Perdedeki Teknoloji Film Hileleri

Filmlerde izlediğimiz birçok sahne bizi şaşırtır. Sözelimi binalar havaya uçar, yangınlar çıkar; uzay gemileri uzayın derinliklerinde dolaşır, yabancı uygarlıklarla karşılaşılır; onlara lazer silahlarıyla saldırırlar. Gemileri öylesine gelişmiş, öylesine etkileyicidir ki bunun nasıl yapıldığına hayret ederiz. Gerçekte bütün bunlar filmin inandırıcılığını artırmak için kullanılan özel efektler yardımıyla sağlanır.

OZEL EFEKTLER sinema sanatı geliştikçe gelişmiş, neredeyse sinema alanında kendi başına bir dal olmuştur. Efektler her zaman teknolojiyle iç içedir. Gelişen bilim ve teknoloji den filmler de payını alır ve özel efektler yardımıyla inandırıcılıklarını ve görsel malzemenin zenginliğini artırır. Yağmur için su borularıyla ya da hortumlarla su püskürtmek artık klasikleşmiş bir tekniktir. Hortumlarla yağmur yağdırmanın yanı sıra daha büyük alanlara yağmur yağdırmak için su fiskiyeleri de kullanılır.

En sık kullanılan efektlerden biri de rüzgâr sağlamak için kullanılan vantilatörlerdir. Esen rüzgârın hızına göre bu vantilatörlerin büyüklüğü de değişir. Hafif bir esinti için fazla büyük olmayan vantilatörler yeterli olurken kuvvetli rüzgârlar için daha büyüklerine gereksinim duyulur. Hatta şiddetli fırtına ya da kasırga izlenimi yaratmak için güçlü rüzgâr makineleri ve bunları çalıştıran uçak motorları kullanılır.

Elbette rüzgâr ve yağmur, hava durumu efektlerinin birer parçasıdır. Hava durumu efektleri arasında ayrıca kar yağışı için yapay köpük, gökgürültüsü sesi çıkaran metal levhalar, güneş için spot lambaları kullanılır.

Sinemadaki özel efektler arasında en yaygın olarak kullanılanlardan biri de ateşle ilgili olanlardır. Bunlara filmlerin yangın içeren bölümlerinde ve büyük patlamalarda rastlarız. Film setlerinde ateşle ilgili özel malzemenin adına piroteknisyen denen uzmanlar sorumludur. Son derece tehlikeli olan

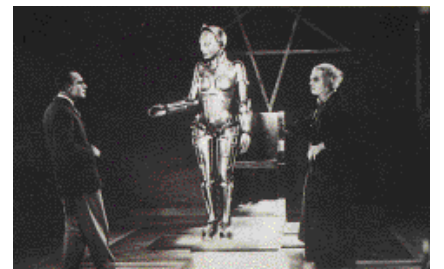
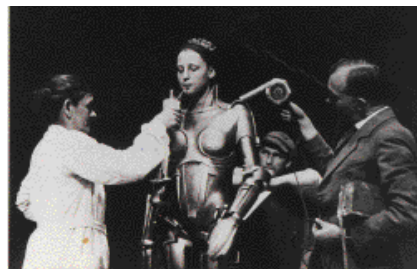
bu efektleri kullanmak konusunda uzman olan bu kişiler alev makinelerinden patlayıcılara değin birçok değişik malzemenin yararlarıdır. Bir sahnenin çekiminde yapılan yanlışlıklar büyük kayıplara yol açabileceğinden tekrar şansı yoktur ve tek bir seferde çekilirler. Bu da piroteknisyenlerin işlerini daha bir ciddiyetle yapmaları gerektiğini gösterir. Duman ya da sis efektleri de onların sorumluluğundadır. Madeni yağların ısıtılmasıyla elde edilen dumanlar çeşitli renklerde olabilir. Teknisyenler gerektiğinde ateşsiz duman ya da dumansız ateş gibi efektlerde de uzmanlaşmışlardır. Macera ve cinayet filmlerinde sık sık karşılaştığımız tabanca ya da tüfekle ateş etme, vurulma gibi sahneler benzer ilkelere dayanır. Vurulacak oyuncunun gövdesi çatapat benzeri minik patlayıcılarla kaplıdır. Kan izlenimi yaratacak olan sıvıların bulunduğu minik torbalara bağlı olan bu patlayıcılar duman çıkarmazlar. Dumansız patlama özelliği sayesinde vurulma izlenimini kuvvetlendiren patlayıcılar düşük volt-

lu elektrikle patlatılır. Bu minik patlamalar, içinde kırmızı bir sıvı bulunan torbaları da patlatır. Böylece izleyici oyuncunun vurulduğunu ve gövdesinden kanlar fışkırdığını görür. Oluşukça zararsız, hatta oyuncak

bile olsalar, bu gibi sahnelerde kullanılan silahlar tehlikeli olabilir. Yaralanmaları en aza indirmek için teknisyenler makineli tüfek etkisini veren ve basınçlı havayla çalışan makineli tüfekler geliştirmişlerdir.

Sinemada kullanılan özel efektlerden birisi de çekim teknikleriyle ilgilidir. Sözelimi yüksek bir binanın ucuna tutunup aşağı sarkan bir oyuncu birçok seyircinin yüreğini ağzına getirir. Seyirciler arasında yükseklik korkusu olanlar, oyuncu o durumunu değiştirmeye değin sıkıntılı dakikalar yaşarlar. Oysa oyuncu o sırada tehlikede değildir. Herhangi bir binanın tepesinden aşağı sarmamaktır. Böyle bir sahnede oyuncunun ve yüksek binanın birbirinden farklı zamanlarda çekilmiş görüntüleri üstüste bindirilir. Böylece oyuncu aslında binanın kenarından aşağı sarmamakta, yalnızca sarmamış gibi yapmaktadır. Aynı teknik Süper-

Özel efektler sinemanın başlangıcından beri vardır. Resimde Fritz Lang'ın Metropolis adlı filmindeki robot kız Maria'nın kostümünün hazırlanışı görülüyor.

Özel efektlerin ve maketlerin hazırlanması dikkat ve beceri gerektiren bir uğraş.

men filmlerinde de kullanılmaktadır. Önce açık bir fon üzerinde Süpermen rolünü oynayan aktörün uçuşu görüntülenir. Bu görüntüden yüksek kontrastlı bir kopya çıkarılır. Bu kopya üzerinden Süpermen'in görüntüsü dekupe (optik olarak kesilerek) edilerek çıkarılır. Arka plan önce tek başına sonra her kare üzerinde dekupe edilen görüntünün yeri boş bırakılarak çekilir. Filmlerin üst üste bindirilmesiyle uçan adam görüntüsü ortaya çıkar. Bu görüntüleri daha inandırıcı hale sokmak için vantilatörler yardımıyla Süpermen'in pelerininin uçuşması sağlanır.

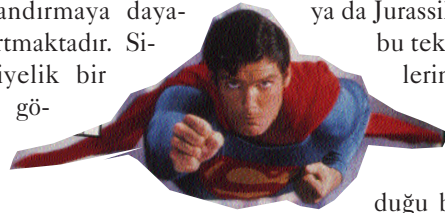
Sinemada görsel zenginliği artırmak için kullanılan yollardan biri de maketlere ve mekanik ya da elektronik kuklalara başvurmaktır. Bunlara en iyi örnekler Jaws filmindeki dev köpekbalığı ve King-Kong filmindeki dev gorildir. Bu maketler genellikle bir insanın, bir eşyanın ya da bir hayvanın yerine kullanılırlar. Tehlikeli sahnelerin çekileceği zamanlarda bu tür maketlere başvurmak en sık kullanılan yöntemdir. Öte yandan bunların gerçekmiş gibi hareketlendirilmesi inandırıcılığı yükseltir. Jaws ya da King-Kong gibi filmlerdeki maketlerin başrol oyunculuğuna bile yükseldiğini görebiliriz. Uzaktan kumanda ile yönlendirilen maketlerde inandırıcılık artar. Kimi durumlarda insan boyundan büyük maketler yapılır ve içlerine insanlar girip maketin hareketini kontrol ederler.

Bazı filmlerde gördüğümüz dev modeller aslında küçük maketlerdir. Kameranın ustalıkla kullanımı ile bu minyatür modeller filmde gözümüze olağanüstü büyüklükte görünebilirler. Sözgelimi The Fifth Element (Beşinci Element) filmindeki geleceğin olağanüstü kenti, aslında olağanüstü bir maketten başka bir şey değildir. Filmlerde kullanılan özel efektler arasında

ses efektleri de vardır. İyi bir filmin ses açısından da kusursuz olması gerekir. Efektörler ses efektleri için genellikle daha önceden kaydedilmiş gerçek sesler kullanırlar. Fakat öyle zamanlar vardır ki gerçek sesler filmlerde kullanılamaz. Böyle durumlarda o sesin yerine geçebilecek sesler kaydedilir ve filmde kullanılır. Sözgelimi bir korku filminde kolu ya da bacağı kesilen zavallı bir kurban için daha önceden kaydedilmiş kesilen bir lahana sesi kullanılır.

Özel ses efektleri arasında en klasik olanlarından biri de ayak sesi sağlamak için kullanılan efektlerdir. Birçok büyük stüdyoda her türlü iç ve dış mekân için yürüme zemini bulunur. Oyuncular filmde ne tür bir arazide yürüyorlarsa seslendirme sırasında da benzer bir zemin yürüme efekti için kullanılır.

Sinemada son yıllarda kullanılan teknikler arasında çizgi filmlere ve bilgisayarla canlandırmaya dayananlar giderek artmaktadır. Sinemada bir saniyelik bir gösterim için 24 görüntü gerektiği göz önüne alınarak, konunun görüntüleri birer birer kaydedilir. Sinemacı her bir görüntüde konunun duruşunu hafifçe değiştirerek onun hareket halinde görünmesini sağlar. Çizgi film tekniği bu ilkeye da-

Sevimli tavşan Bugs Bunny ve basketbolcu Michael Jordan yan yana.

yanır. Bir hareketin çeşitli evrelerini yansıtan pek çok resim art arda eklenir. 24 görüntü/saniyelik projeksiyon bu hareketin bütünleşmesini sağlayacaktır.

Bununla birlikte görüntüde ve ses-te değişiklikler yapmak olan özel efektlerin tümü çekim hızını değiştirme yöntemine dayanmaz. George Melies'nin çalışmalarından bu yana sinemacılar pek çok başka teknik kullanmayı öğrendiler. Çekim sırasında konuların yer değiştirmesi, üst üste çekim ayna ve merceklerden yararlanılarak yaratılan görsel efektler, perspektif oyunları, dekor ya da maket kullanarak yaratılan ölçek farklılıkları gibi şeylerdir bunlar.

Son yıllarda kullanılan en önemli tekniklerden biri de bilgisayar teknolojisinin film sektörüne uyarlanmaya başlamasıyla gelişmiştir. Bilgisayarlı canlandırma birçok tehlikeli ve başarılması zor görünen sahnelerin filmlerde yer almasını sağlamasıyla filmcilere büyük kolaylıklar getirmiştir. Terminator 2 filmindeki sıvı metal robot ya da Jurassic Park'taki dinazorlar bu teknikle yapılmış örneklerin ilk akla gelenlerinden. Bilgisayarla canlandırmanın birçok kolaylığı olduğu bir gerçek. Ne var ki bunu sağlamak için kullanılan malzemenin çok pahalı olduğu da bu işin bir başka yönü. Canlandırma için bilgisayar kullanmayı çok iyi bilmek ve programlamada da uzmanlaşma gerektiğini de unutmamalıyız.

Bütün bu özel efektlerin ışığında bir filmi seyrederken dikkat edilmesi gereken şeylerin daha da çoğaldığını görüyoruz. Bir film seyrederken oyuncuların yeteneği ve filmin konusunun yanında kullanılan özel efektleri de göz önünde bulundurmalıyız.

Gökhan Tok

Kaynaklar:
Clute, J., *Science Fiction, The Illustrated Encyclopedia*, DK, 1995
Platt, R., *Cinema*, Dorling Kindersley, 1992